

Nr 19

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ersättning från den allmänna sjukförsäkringen till alkoholmissbrukare.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 296 i första kammaren av herr *Helleblad* samt nr 357 i andra kammaren av herr *Zetterberg m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående sjukvårdsersättning och sjukpenning till personer intagna på vårdanstalt för alkoholmissbrukare».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II:356.

Gällande bestämmelser

Huvudreglerna om *sjukvårdsersättning* återfinnes i 2 kap. lagen om allmän försäkring. Enligt dessa regler har en försäkrad rätt till ersättning för utgifter för läkarvård, viss tandläkarvård samt sjukhusvård ävensom i samband därmed företagna resor.

Ersättning för utgifter för läkarvård utgår vid sjukdom, som enligt läkares utsago kräver sådan vård, med tre fjärdedelar av utgifterna, dock högst med tre fjärdedelar av beloppet enligt en av Kungl. Maj:t fastställd taxa.

Bortsett från viss tandbehandling i samband med havandeskap utgår ersättning för tandläkarvård endast för sådan av sjukdom föranledd behandling, som anges i en av Kungl. Maj:t fastställd förteckning. Ersättningen är maximerad till tre fjärdedelar av utgifterna, dock högst tre fjärdedelar av beloppet enligt en av Kungl. Maj:t fastställd taxa.

Ersättning för utgifter för sjukhusvård, som varit erforderlig på grund av sjukdom eller förlösning, utgår enligt huvudregeln med det belopp som motsvarar avgiften på allmän sal vid hemortssjukhus. Härmed avses sjukhus drivet av landstingskommun eller stad, inom vars område den försäkrade är bosatt. Har vård beretts genom riks-försäkringsverkets försorg anorstädes än på allmänt sjukhus, motsvarar ersättningsbeloppet den lägsta för sådan vård utgående avgiften.

Med sjukhusvård avses vård som lämnas intagen patient på sjukhus eller

på annan sjukvårdsinrättning om vården beredes genom riks försäkringsverkets försorg.

Som sjukhus räknas i lagen om allmän försäkring dels allmänt sjukhus, dels annan sjukvårdsinrättning som enligt särskild av Konungen fastställd förteckning är att anse som sjukhus. Vårdanstalt för alkoholmissbrukare är alltså icke sjukhus enligt lagen om allmän försäkring.

Om en försäkrad är berättigad till ersättning för utgifter för läkarvård, för annan tandläkarvård än den som utgår till barnaföderskor eller för sjukhusvård, får han också ersättning för resor till och från läkaren, tandläkaren eller sjukvårdsinrättningen, såvida ej med hänsyn till resans längd samt den sjukes tillstånd skäligen kunnat fordras, att han gått eller färdats på annat sätt som inte krävt särskild kostnad. Närmare bestämmelser om reseersättning finns intagna i *sjukreseförordningen*.

Sjukpenningsförmånerna regleras i 3 kap. lagen om allmän försäkring.

Den försäkrades rätt till sjukpenning är beroende av att han är placerad i sjukpenningklass. Varje försäkrad, som är inskriven hos försäkringskassa och som har inkomst av förvärvsarbete (anställning eller annat förvärvsarbete) om minst 1 800 kronor om året, skall vara placerad i sjukpenningklass. Det avgörande för vilken sjukpenningklass en försäkrad skall tillhöra är inkomstens storlek.

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa men vars inkomst av förvärvsarbete inte uppgår till 1 800 kronor, skall ändå vara placerad i sjukpenningklass, om hon är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller med barn under 16 år till henne eller hennes make eller med någon, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn (den s. k. hemmafruförsäkringen). Kvinna som omfattas av hemmafruförsäkringen skall tillhöra sjukpenningklass nr 1.

Sjukpenning utgår vid sjukdom som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Vid fullständig nedsättning av arbetsförmågan utgår hel sjukpenning, i övriga fall halv sjukpenning. Sjukpenningbeloppet för dag varierar mellan 5 kr. i klasserna 1 och 2 samt 28 kr. i klass 15.

För dag då försäkrad åtnjuter sjukhusvård skall sjukpenning med visst undantag minska med 5 kronor, dock högst med hälften av sjukpenningens belopp. Sjukpenning utgår i allmänhet icke under de tre första dagarna av varje sjukperiod (karenstiden).

Vid sjukdom utgår i allmänhet till sjukpenning barntillägg för den försäkrades eller makens barn under sexton år. Detsamma gäller där den försäkrade är underhållsskyldig beträffande barn under sexton år, även om han icke sammanbor med barnet. Endast om allmän försäkringskassa så medgivit erhålles för barn över tio år barntillägg till sjukpenning, som tillkommer kvinna vars make är placerad i sjukpenningklass. Sådant medgivande lämnas endast om kvinnans inkomst av förvärvsarbete överstiger mannens. Medgivandet har till följd, att barntillägg för sådana barn ej skall

utgå till sjukpenning som tillkommer mannen. Barntillägg till hel sjukpenning utgör i princip en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag, dock minst två kronor till kvinna med hemmavarande barn under tio år.

Sjukpenning utgår ej för tid då den försäkrade är intagen i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

Med *allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare* förstås enligt 1954 års lag om nykterhelsvård dels anstalt eller avdelning därav som av staten inrättats för sådant ändamål, dels av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad anstalt eller avdelning därav, som av Konungen erkänts såsom allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

Historik

I 1947 års lag om allmän sjukförsäkring stadgades, att försäkring enligt lagen avsåg att vid sjukdom bereda sjukhjälp i form av ersättning för utgifter för sjukvård (sjukvårdsförsäkring) och för dag beräknad ersättning i penningar (sjukpenningförsäkring), allt i den omfattning som lagen vidare angav. Sjukförsäkringslagen innehöll icke någon definition av begreppet sjukdom. Under förarbetena till lagen uttalades bl. a., att man för bedömande av huruvida sjukdom förelåg eller inte i första hand borde hålla sig till vad som enligt vanligt språkbruk och gängse läkarvetenskaplig uppfattning var att anse såsom sjukdom.

Viss begränsning av rätten till sjukhjälp hade föreskrivits såtillvida att sjukpenning ej skulle utgå i vissa särskilt uppräknade fall, bl. a. då försäkrad vårdades å allmän alkoholistanstalt.

Beträffande rätten till sjukpenning för den som intagits på alkoholistanstalt anförde *socialvårdskommittén* i sitt år 1944 avgivna betänkande VII med utredning och förslag angående lag om allmän sjukförsäkring bl. a. följande.

Av alkoholistanstalterna äro de statliga och de erkända anstalterna att anse såsom allmänna alkoholistanstalter. De, som äro intagna å sådana anstalter, åtnjuta ej sin fulla frihet samt äro tillförsäkrade underhåll och erforderlig sjukvård. Dessa personer ha sålunda icke något behov av sjukförsäkringen. I fråga om dem, som äro intagna å andra alkoholistanstalter, med eller utan statsbidrag till driften, ställer sig saken annorlunda. Dessa anstalter ha mera karaktär av vanliga sjuk- eller vilohem, och de intagna kunna lämna dem, då de så önska. Intagning därstädes bör därför ej påverka sjukförsäkringen.

I *proposition nr 312 år 1946* med förslag till lag om allmän sjukförsäkring m. m. uttalade *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, att han icke ansåg sig böra i då förevarande sammanhang ingå på frågan, huruvida den, som är intagen på alkoholistanstalt, enbart till följd av

sin alkoholism kan anses vara på grund av sjukdom oförmögen till arbete. Spörsmålet härom fick prövas i ett vidare sammanhang.

Tredje särskilda utskottet, som behandlade propositionen i sitt *utlåtande nr 1 år 1946*, anförde rörande frågan om alkoholisternas ställning inom sjukförsäkringen följande.

Med utgångspunkt från att alkoholism är att anse såsom sjukdom torde sjukhjälp böra utgå vid vistelse å alkoholistanstalt efter samma grunder som vid vistelse å sjukvårdsanstalt. Har man däremot motsatt uppfattning, medför intagandet å alkoholistanstalt att vederbörande såsom frisk berövas möjligheterna till arbetsinkomst. Insjuknar han sedan under vistelsen å alkoholistanstalt, inträder ingen förändring i försörjningsförhållandena vare sig för honom eller hans familj. I enlighet härmed bör sålunda sjukhjälp i princip icke utgå vid vistelse å alkoholistanstalt. På de skäl som av socialvårdskommittén anförts torde dock en sådan inskränkning i sjukhjälpsträtten endast böra stadgas för det fall att någon är intagen å *allmän alkoholistanstalt*.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att frågan, huruvida enbart alkoholism skall anses såsom sjukdom, bör prövas i ett större sammanhang, och utskottet godtager Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende. Utskottet finner det dock mindre tillfredsställande därest vid intagning å alkoholistanstalt av en person, som måhända vid tiden för åtgärdens vidtagande är sjukskriven, hans familjemedlemmar skola berövas det skydd make- och barntilläggen äro avsedda att giva.

I *motioner till 1956 års riksdag* yrkades att alkoholist som genomgår av läkare ordinerad behandling skulle få samma sjukförsäkringsförmåner som »andra sjuka».

I sitt *utlåtande, nr 60*, över motionerna anförde *andra lagutskottet* bl. a.

För rätt till sjukhjälp enligt sjukförsäkringslagen förutsättes, att sjukdom skall föreligga. Någon definition på begreppet sjukdom lämnas icke i *lagen*, och under förarbetena till sjukförsäkringslagen har några uttalanden icke gjorts till belysning av frågan, om alkoholism skall betraktas som sjukdom i lagens mening. Framhållas må emellertid att sjukförsäkringslagen — nu med bortseende från bestämmelsen, att sjukpenning ej skall utgå för tid, då försäkrad vårdas å allmän alkoholistanstalt — icke innehåller något som hindrar att person, som lider av alkoholsjukdom och därför erhåller behandling eller sjukskrives, kommer i åtnjutande av samma försäkringsförmåner som andra sjuka. Såsom socialstyrelsen i sitt remissyttrande över förevarande motion anført, torde ej heller vid tillämpningen av lagen alkoholsjukdomar bedömas på annat sätt än övriga sjukdomar.

Såvitt angår bestämmelsen att sjukpenning ej skall utgå för tid, då försäkrad vårdas å allmän alkoholistanstalt, vill utskottet framhålla att denna inskränkning i rätten till sjukhjälp i vissa fall leder till konsekvenser som kan framstå som mindre tilltalande. Här må särskilt pekas på det fall, då en sjuk överföres från sjukhus till allmän alkoholistanstalt för fortsatt vård. Också i andra fall kan det synas otillfredsställande, att en intagning av alkoholsjuk person å allmän alkoholistanstalt medför, att den sjuke och hans familj berövas det skydd som sjukpenningen är avsedd att giva. För utskottet står emellertid klart att slopadet av den stadgade begräns-

ningen av sjukhjälpsträtten vid vistelse å allmän alkoholistanstalt skulle medföra, att de ovan berörda svårigheterna att avgränsa de fall, då alkoholsjukdom kan anses föreligga, skulle bli aktuella även på förevarande område. Det må i detta sammanhang även erinras om att sjukförsäkringslagen icke medger att sjukpenning utan den sjukes medgivande utbetalas till annan än den sjuke. Önskvärdheten av att garantier skapas för att sjukpenning för å anstalt intagen person skall komma hans familjemedlemmar till godo kan motivera, att en omprövning av reglerna för de anstaltvårdades sjukförsäkringsförmåner icke sker utan att samtidigt frågan om disposition av från sjuk-kassa utgående ersättning mot den försäkrades vilja med sikte på här avsedda fall göres till förmån för undersökning.

Det anförda ger enligt utskottets mening vid handen att de alkoholsjukas ställning inom sjukförsäkringen i vissa hänseenden är mindre tillfredsställande. Att utan föregående prövning av de komplicerade problemställningar, som detta spörsmål inrymmer, vidtaga sådan ändring i sjukförsäkringslagen, som i motionen föreslagits, bör enligt utskottets mening icke komma i fråga. Den genom motionen aktualiserade frågan är emellertid av sådan vikt, att en undersökning bör ske i syfte att pröva möjligheterna att få till stånd en mera tillfredsställande ordning på förevarande område. Det synes utskottet lämpligt att frågan göres till föremål för prövning i samband med en allmän översyn av sjukförsäkringslagstiftningen. Utskottet föreslår, att riksdagen i anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giver till känna vad utskottet sålunda anför.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen, vars skrivelse i ämnet av Kungl. Maj:t överlämnades till 1961 års sjukförsäkringsutredning för att övervägas vid fullgörande av utredningsuppdraget.

I proposition nr 90 år 1962 med förslag till lag om allmän försäkring anförde föredragande departementschefen bl. a., att sjukpenningförmånerna för patienter på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare tillhörde de frågor som skulle prövas av sjukförsäkringsutredningen och att det i avbidan på resultatet av utredningen icke ansågs lämpligt att göra ändringar i sjukförsäkringslagens regler i detta hänseende.

Utskottet

Enligt lagen om allmän försäkring ersättes inom sjukförsäkringen utgifter för sjukhusvård som varit erforderlig på grund av sjukdom. Ersättning utgår enligt huvudregeln med belopp som motsvarar avgiften på allmän sal vid hemortssjukhus. Såsom sjukhus räknas dels allmänt sjukhus, dels annan sjukvårdsinrättning som enligt särskild, av Konungen fastställd förteckning är att anse som sjukhus. Vårdanstalt för alkoholmissbrukare är alltså icke sjukhus enligt lagen om allmän försäkring. Även sjukpenningförmånerna regleras i lagen om allmän försäkring. Sjukpenning utgår vid sjukdom som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Sjukpenningbeloppen för dag varierar mellan fem kronor i klasserna 1 och 2 samt tjugoåtta kronor i klass 15. Till sjukpenning

utgår i allmänhet barntillägg för den försäkrades eller makens barn under sexton år. Barntillägg till hel sjukpenning utgör i princip en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn och tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag. Sjukpenning utgår ej för tid då den försäkrade är intagen å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

Med allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare förstås enligt nykterhetsvårdslagen dels anstalt som av staten inrättats för sådant ändamål, dels av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad anstalt, som av Konungen erkänts såsom allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

Med framhållande att alkoholism i alla avseenden måste betraktas som en sjukdom hemställs i förevarande motioner om utredning av frågorna om sjukpenning och sjukvårdersättning beträffande personer som är intagna på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

De av motionärerna aktualiserade frågorna var föremål för utskottets bedömning redan år 1956. I sitt av riksdagen godkända utlåtande uttalade utskottet att spörsmålen beträffande alkoholmissbrukarnas ställning inom sjukförsäkringen borde bli föremål för utredning i samband med en allmän översyn av sjukförsäkringslagstiftningen. Riksdagens begäran om utredning har av Kungl. Maj:t överlämnats till 1961 års sjukförsäkringsutredning för att övervägas vid fullgörande av utredningsuppdraget. Då de av motionärerna påtalade problemen således redan är föremål för utredning får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I:296 och II:357, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1964

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Axel Svensson, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell*, herr Lars Larsson, fru Nilsson, herrar Nyman, Hübinette och fru Olsson*;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Odhe*, Rimmerfors, Bengtsson i Varberg, Johansson i Södertälje, Fredriksson, Björkman och Gustavsson i Alvesta.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.